

Серпенінова Ю. С. Формалізація фінансового механізму управління ліквідністю банку / Серпенінова Ю. С. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 193-196 (0,31 др. арк.)

УДК 336.71

Формалізація фінансового механізму управління ліквідністю банку

Серпенінова Юлія Сергіївна

к.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Анотація. У статті обґрунтовано склад і структуру фінансового механізму управління ліквідністю банку. Розглянуто структурно-функціональну схему побудови фінансового механізму управління ліквідністю банку, запропоновано авторське визначення даного поняття.

Ключові слова: ліквідність, фінансовий механізм, фінансовий механізм управління ліквідністю банку

Вступ. Ефективне управління ліквідністю є необхідною умовою забезпечення безперебійної роботи банку, оптимального розподілу і використання банківських ресурсів. Виходячи з того, що основна мета управління ліквідністю банку полягає у забезпеченні достатнього рівня ліквідності при максимізації дохідності, її досягнення потребує розробки відповідного фінансового механізму. Обґрунтування побудови фінансового механізму управління ліквідністю банку, визначення, розвиток й удосконалення його елементів сприятиме забезпеченню конкурентних переваг банку та посиленню спроможності банку протистояти виникненню кризи ліквідності, що обумовлює актуальність обраної проблематики.

Постановка задачі. Високо оцінюючи наукові здобутки з даної проблематики, слід зауважити, що невизначеним залишається питання формалізації фінансового механізму управління ліквідністю банку (ФМУЛБ), потребує систематизації та розробки комплексних підходів до визначення

складу і сутності його елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти управління ліквідністю банку досліджувались у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед досліджень зарубіжних економістів слід виділити роботи П.С. Роуза, Д.Ф. Сінкі, Ф. Алена, М. Беч, С. Фрімана, А. Мартіна, російських фахівців М.А. Помориної, Г.С. Панової, А.Н. Шаталова, В.В. Бабанова та ін. Вагомий внесок у дослідження проблемних питань ліквідності банку зробили вітчизняні науковці: А.О. Єпіфанов, І.В. Сало, А.А. Мещеряков, О.В. Васюренко, А.П. Вожжов, І.Б. Івасів, Л.О. Примостка, О. Пернарівський, О.І. Лаврушин, І.В. Волошин, Т. Раєвська, Г.Т. Карчева, І.С. Гуцал, Р.М. Набок та інші.

Метою статті є формалізація фінансового механізму управління ліквідністю банку та характеристика основних його елементів.

Результати дослідження. Перш ніж визначити основні елементи ФМУЛБ, потрібно дослідити поняття «фінансовий механізм». Дана економічна категорія є універсальною, використовується для описання явищ в економічній, політичній, соціальній та інших сферах життєдіяльності. Враховуючи такий широкий спектр застосування категорії «фінансовий механізм», існує безліч підходів до трактування даного поняття.

Серед розмаїття визначень і підходів вчених і практиків до поняття «фінансовий механізм» найбільшої уваги заслуговують два підходи до розуміння його сутності – структурно-організаційний та структурно-функціональний [5, с. 53]. Перший підхід полягає в тому, що під фінансовим механізмом розуміють функціонування безпосередньо фінансів. Даний підхід тлумачить «фінансовий механізм» як організаційне відображення фінансових відносин. Другий підхід до розгляду поняття «фінансовий механізм» полягає в тому, що його розуміють як сукупність методів і форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на стан та розвиток суб'єкта господарювання [4, с. 17]. Але не дивлячись на існування двох основних підходів до трактування сутності «фінансовий механізм», на сьогодні не має однозначного розуміння даної категорії серед науковців, відповідно, залишається спірним питання щодо

складу елементів фінансового механізму

Досліджуючи економічні механізми в ринкових умовах, М. В. Нетяжук зазначає, що до середини 90-х років вітчизняні науковці вживали термін «механізм» лише з прикметною характеристикою (господарський, організаційно-економічний, кредитний, фінансовий тощо) без процесної прив'язки. У сучасній літературі цей термін вживається поряд з назвами таких процесів: активізація, виробництво, забезпечення, стимулювання, інвестування, розвиток, координація, мотивація, організація, реалізація, регулювання, створення, стимулювання, управління, фінансування тощо [7, с. 20].

Отже, категорія «фінансовий механізм управління» використовується в для дослідження взаємодії елементів в процесі управління тими чи іншими явищами.

У вузькому розумінні фінансовий механізм управління – це статична єдність певних елементів, що слугують інструментом організації та регулювання економічних процесів та відносин. В широкому розумінні – це динаміка, реальне функціонування всієї статичної єдності елементів [5, с. 55].

А. М. Поддєрьогін розглядає фінансовий механізм управління як цілісну систему управління фінансами, на якій ґрунтується фінансовий менеджмент і яка призначена для організації взаємодії об'єктів і суб'єктів у сфері фінансових відносин [10, с. 11].

У працях В. П. Москаленко, О. В. Шипунової, О. А. Криклій і Н. Г. Маслак фінансовий механізм управління розглядається як сукупність наступних підсистем: організаційно-структурної, функціональної, підсистеми забезпечення та цільової підсистеми [5, 6]. На нашу думку, організаційно-структурна підсистема включає лише суб'єкти управління, не враховуючи широкого спектру об'єктів фінансового механізму, тому її доцільно замінити на сукупність суб'єктів і об'єктів фінансового механізму управління.

Спираючись на дослідження науковців [5, 6, 10], фінансовий механізм управління ліквідністю банку доцільно розглядати як єдність відповідних підсистем (рис. 1).

Рис. 1. Структурно-функціональна схема побудови ФМУЛБ

На рівні банку суб'єктом управління ліквідністю може виступати окремий підрозділ чи відповідальний управлінський персонал. Зовнішнім суб'єктом управління банківською ліквідністю є Національний банк України, діяльність якого реалізується шляхом банківського нагляду та регулювання. Об'єктами управління ліквідністю банку визначено обсяг ліквідних коштів, структура активів і пасивів банку, що визначає ліквідну позицію та ризик ліквідності.

Функціональні підсистеми реалізують фінансові методи управління, застосування яких сприяє досягненню поставлених цілей [5, 6]. Фінансові методи є способом впливу фінансових відносин на господарський процес [9, с. 86]. Перелік фінансових методів, що пропонується різними науковцями, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Перелік фінансових методів, що пропонується різними науковцями

Автор, джерело	Фінансові методи	Автор, джерело	Фінансові методи
В. П. Москаленко О. В. Шипунова [6, с. 30]	- планування; - прогнозування; - регулювання; - інвестування; - кредитування; - оподаткування; - страхування;	С. І. Юрій [9, с. 86]	- фінансове планування; - оперативне управління; - фінансовий контроль; - фінансове забезпечення; - фінансове регулювання;

	- аналіз; - облік;		
А. М. Поддєрьогін [10, с. 11] Г. Г. Кірейцев [4, с. 35]	- планування; - прогнозування; - інвестування; - кредитування; - самофінансування; - оподаткування; - система розрахунків; - матеріальне стимулювання; - страхування; - фондоутворення; - взаємовідносини з різними суб'єктами і засновниками;	М. М. Артус [1, с. 57]	- фінансове планування; - прогнозування; - ціноутворення; - оподаткування; - інвестування; - фінансування; - страхування; - стимулювання; - кредитування; - фінансовий контроль;
І. В. Сало О. А. Криклій [8, с. 13]	- фінансовий аналіз; - фінансове планування; - фінансове регулювання; - фінансовий контроль;	І. Т. Балабанов [1, с. 50]	- інвестування; - кредитування; - страхування;

Спираючись на дослідження переліку фінансових методів, що розглядаються різними науковцями, до складу ФМУЛБ пропонуємо включити наступні фінансові методи: прогнозування, планування, аналіз, контроль і моніторинг ліквідності банку.

Основою функціональної підсистеми ФМУЛБ є фінансове планування, адже саме за допомогою даного фінансового методу визначаються пріоритетні напрямки подальшого розвитку банку. Планування не можливе без прогнозування і аналізу ліквідності банку. Прогнозування здійснюється з урахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на ліквідність банку. Щодо аналізу ліквідності банку, то, на нашу думку, його доцільно проводити в двох напрямках: аналіз політики банку і аналіз структури активів і пасивів, адже саме політика банку визначає структуру балансу, яка впливає на ліквідність.

Невід'ємними фінансовими методами ФМУЛБ є контроль і моніторинг ліквідності банку. Система контролю і моніторингу ліквідності банку є засобом мінімізації ризику ліквідності, що набуває особливої актуальності з огляду на загострення фінансової кризи.

Слід зауважити, що використання зазначених методів неможливе без відповідної підсистеми забезпечення. З точки зору багатьох вчених до складу

елементів забезпечення включаються: правове, нормативне та інформаційне забезпечення. На нашу думку, найбільш повний склад елементів забезпечення наведено в працях Сало І. В., Криклій О. А. [8, с. 14], які окрім вищезазначених елементів окремо виділяють технологічне і кадрове забезпечення.

Щодо елементів забезпечення ФМУЛБ, то ми пропонуємо виділити наступні: інформаційно-аналітичне забезпечення, нормативно-правове, програмно-технічне і організаційне забезпечення.

Зрозуміло, що розглянуті підходи до побудови фінансового механізму управління та його складових елементів є досить різноманітними, але, базуючись на цих положеннях, ми пропонуємо власну структуру ФМУЛБ (рис. 2).

Рис. 2. Структура ФМУЛБ

З урахуванням вищезазначених підходів надамо власне визначення сутності «фінансовий механізм управління ліквідністю банку» – це сукупність фінансових відносин між об'єктами і суб'єктами управління ліквідністю банку через застосування фінансових методів та відповідного забезпечення, що сприяють підтримці достатнього рівня ліквідності при максимізації дохідності

банку.

Висновки. Проведений аналіз існуючих підходів до побудови фінансового механізму, визначення основних складових частин фінансового механізму дозволів формалізувати фінансовий механізм управління ліквідністю банку, надати авторське визначення даного терміну. Запропонована структура фінансового механізму управління ліквідністю банку охоплює всі основні елементи необхідні для ефективного процесу управління ліквідністю банку.

Список використаних джерел

1. Артус М. М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки / Артус М. М. // Фінанси України. – 2005. – № 5 – С. 54–59.
2. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : учеб. пособие / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 477, [3] с.
3. Заруба Ю. Ризики ділової репутації банків / Юрій Заруба // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 10. – С. 16–17.
4. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Кірейцев Г. Г. – 2-е вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2002. – 495, [1] с.
5. Криклій О. А. Визначення сутності та структури фінансового механізму управління філіями банку / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак // Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 1. – С. 53–58.
6. Москаленко В. П. Финансов-экономический механизм промышленного предприятия / В. П. Москаленко, О. В. Шипунова. – Сумы : «Довкілля», 2003. – 174, [2] с.
7. Нетяжук М. В. Економічні механізми в ринкових умовах / М. В. Нетяжук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 3. – С. 18–22.
8. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : Університетська книга, 2007. – 313, [7] с.
9. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Знання, 2008. – 611, [5] с.
10. Фінансовий менеджмент : підручник / ред. А. М. Поддєрьогін ; Мін-во освіти і науки України, Київський національний економічний університет. – К. : КНЕУ, 2005. – 535, [1] с.

FORMALIZATION OF THE FINANCIAL MECHANISM OF BANK LIQUIDITY MANAGEMENT

Serpeninova Yuliya

The article considers composition and structure of financial mechanism of the financial mechanism of bank liquidity management. The structurally-functional chart of construction of the financial mechanism of bank liquidity management is shown, authorial determination of this concept is offered.

Key words: liquidity, financial mechanism, the financial mechanism of bank liquidity management.